

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye tárgy: Javaslat európai parlamenti és tanácsi határozatra a szegénység és a társadalmi kirekesztés elleni küzdelem európai évről (2010)

COM(2007) 797 végleges – 2007/0278 (COD)

(2008/C 224/24)

2008. január 30-án a Tanács úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 262. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban:

Javaslat európai parlamenti és tanácsi határozatra a szegénység és a társadalmi kirekesztés elleni küzdelem európai évről (2010)

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság” szekció 2008. május 7-én elfogadta véleményét. (Előadó: Krzysztof PATER, társelőadó: KOLLER Erika.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2008. május 28–29-én tartott 445. plenáris ülésén (a 2008. május 29-i ülésnapon) 116 szavazattal 1 ellenében, 5 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Az EGSZB álláspontjának összefoglalása

1.1 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság meglepéssel fogadja az európai bizottsági javaslatot, amely 2010-et a szegénység és a társadalmi kirekesztés elleni küzdelem évévé kívánja nyilvánítani. Ez a hasznos kezdeményezés elősegíti a társadalom tudatosságának növelését a továbbra is fennálló szegénységi gócpontok és a társadalmi kirekesztés iránt Európában, valamint a problémák hatékony kezelésének támogatását.

1.2 Az EGSZB üdvözli a szegénység és a társadalmi kirekesztés többoldalú megközelítését, amelyet nem lehet csupán viszonylagos bevételi egyenlőtlenségek fennállásaként értelmezni. Annak az üzenetnek hatékonyabb eljuttatásához, hogy a szegénység és a társadalmi kirekesztés egy Európához hasonlóan jómódú kontinensen nem tolerálható, valamint a nyilvánosság támogatásának elnyerése érdekében azok hatékony megoldásához, a 2010-es európai év rendezvényeinek a relatív szegénységen kívül olyan szegénységi mutatókra kellene támaszkodniuk, amelyek a tényleges szegénység mértékére, az érintett területekre és a probléma mélységére koncentrálnak, miközben figyelembe veszik az EU-szerte tapasztalható különbségeket is.

1.3 A 2010-es európai év témái világos, válogatott és átfogó témák kellene, hogy legyenek. A szegénység és a társadalmi kirekesztés szakmai és társadalmi aktiválás általi csökkentése érdekében először is nagyobb mértékű és jobb társadalmi támogatási rendszerekre és programokra van szükség. A szociálpolitika tehát valóban produktív tényező. Másodszor a szegénység és a társadalmi kirekesztés megszüntetése minden polgár érdekében áll, és ezért mindenkinek hozzá kellene járulnia e célkitűzés megvalósításához. Ezzel azonban semmi esetre sem szabad elkendőzni, hogy a szegénység és a marginalizálódás elleni harc elsősorban a politikának, így az állami intézményeknek és azok szerveinek, valamint minden társadalmi szereplőnek a feladata.

1.4 A 2010-es európai év lehetőség kell, hogy legyen a nyilvánosság figyelmének felkeltésére az európai szociális modell modernizációjának és erősítésének szükségessége, valamint az ebből adódó következmények iránt. Az aktív beilleszkedés alapvető fontosságú a kohézió és a társadalmi szolidaritás megőrzése és megszilárdítása szempontjából, amikor a világ pénzügyi és élelmezési válsággal szembesül, miközben a globalizáció és a demográfiai változások korát éljük Európában. Mindazonáltal ez megváltoztatja majd számos európai jelenlegi életstílusát. Növekszik a munkahelyi bizonytalanságtól való félelem. Az év eseményeit fel kellene használni a reformok nyilvános támogatottságának növelésére is.

1.5 A 2010-es európai év platformot is kellene, hogy nyújtson nyilvános vitára a társadalmi kohézió védelmének és fejlesztésének módjaival kapcsolatban, az európaiak körében növekvő jövedelmi különbségek közepette. Innovatív és integrált nyilvános politikai válaszokat kellene találni.

- Ennek kapcsán az EGSZB utal arra, hogy a szegénység és a társadalmi kirekesztés elleni sikeres küzdelemhez számos politikaterület közreműködése szükséges. Így például a megteremtett jólét igazságos megosztását az eddigieknél sokkal határozottabban uniós szinten is meghatározó célként kell kitűzni.
- Az európai év határozatjavaslatban kifejtett céljainak jobban kell tükrözniük a szegénység és a társadalmi kirekesztés elleni küzdelem aktív politikájának jelentőségét az EU fejlesztési és foglalkoztatási céljainak elérése szempontjából⁽¹⁾.

Azok hatékonyságának előfeltétele a szociális partnerek és a civil társadalmi szervezetek folyamatos bevonása, valamint a polgárok aktív bevonása és részvétele a helyi szintű közösségépítésben.

⁽¹⁾ Lásd az EGSZB 2007. január 18-i véleményét a következő tárgyban: *Mérleg a mai európai társadalomról* (2.2. pont), előadó: Jan OLSSON (HL C 93., 2007.4.27.), valamint az EGSZB 2005. július 13-i véleményét a következő tárgyban: *Az Európai Bizottság közleménye a Szociálpolitikai Menetrendről* (6.1. pont), előadó: Ursula ENGELN-KEFER (HL C 294., 2005.11.25.).

1.6 Az EGSZB úgy véli, hogy a tervezett kezdeményezés gyakorlati szempontjai átgondoltak. Különösen azt kell kiemelni, hogy a nemzeti sajátosságok megfelelő figyelembevételét tervezik. Pozitívan kell értékelni a tervezett szoros együttműködést a szociális partnerekkel és a civil szervezetekkel, valamint a szegénység és a társadalmi kirekesztés által érintett személyekkel folytatott közvetlen párbeszédet is.

1.7 Az EGSZB üdvözlöi, hogy az európai évvel kapcsolatos célok megvalósítására több pénzügyi eszközt különítettek el, mint bármely eddigi hasonló európai uniós kezdeményezésre, mindazonáltal a tervezett intézkedések mértékének növelését kéri.

2. Az Európai Bizottság javaslatának összefoglalása

2.1 Ez a határozat, amely 2010-et a szegénység és a társadalmi kirekesztés elleni küzdelem európai évévé nyilvánítja, hozzá kíván járulni a lisszaboni stratégiában kitűzött és a 2005 és 2010 közötti időszakra szóló európai szociálpolitikai menetrend második kiadásában megerősített cél megvalósításához: „a szegénység jelentős mértékű felszámolásához”⁽³⁾.

2.2 Az európai évvel kapcsolatos fellépések négy célra fognak összpontosítani, amelyek a következők: (1) a szegénységben és társadalmi kirekesztésben élők méltóságteljes élethez és társadalmi részvételhez való jogának **elismerése**; (2) **szerepvállalás**, vagyis az, hogy a társadalom minden tagja vállalja a közös felelősséget a szegénység és a marginalizálódás visszaszorításáért; (3) **összetartás**, vagyis az a meggyőződés, hogy a társadalmi kohézió fenntartása mindenki javát szolgálja; (4) **kötelezettségvállalás**, vagyis az EU arra irányuló politikai akaratának hangsúlyozása, hogy a szegénység és a társadalmi kirekesztés elleni küzdelmet prioritásként kell kezelni.

2.3 Ezek az uniós és tagállami szinten meghozandó fellépések találkozók, konferenciák, tájékoztató és népszerűsítő kampányokat, valamint tanulmányokat és jelentéseket foglalnak magukba. Fontos, hogy az összes érdekelt felet bevonják, és lehetőséget adjanak a szegénység és kirekesztettség által érintettek szükségleteinek és nézeteinek megfogalmazására és megismerésére.

2.4 Az európai évvel kapcsolatos feladatok teljesítéséhez az EU költségvetéséből 17 millió EUR áll rendelkezésre. Beleszámítva az állami és magánszervezetek előre látható társfinanszírozását, ez az összeg 26,175 millió euróra emelkedhet.

⁽³⁾ A Bizottság közleménye a szociálpolitikai menetrendről, COM(2005) 33 final, 2005. február 9., 2.2. pont, 9. o.

3. Általános megjegyzések a tervezett kezdeményezés céljáról

3.1 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság melege-
désel fogadja az európai bizottsági javaslatot, amelynek gyakorlati megvalósítása elősegítheti a társadalom tudatosságának növelését, ösztönözheti a nyilvános vitát arról, hogyan kezelhető határozottan és hathatósan a szegénység és a társadalmi kirekesztés.

3.2 Az EGSZB úgy véli, hogy az európai év témája fontos és időszerű. A közvéleménynek nemcsak a figyelmét kelti fel, hanem segít is a témára összpontosítani. Az EGSZB támogatja az általános és részletes célkitűzéseket, az év specifikus témáit, valamint a végrehajtás javasolt módszereit. Az alábbi megjegyzések célja az európai év nyilvános ismertségének és politikai hatékonyságának növelése.

3.3 Az európaiak életminősége védelmének és javításának feltétele, hogy elkötelezettek legyenek aziránt, hogy a szegénységet és a társadalmi kirekesztettséget a viszonylagos jólétben élő Európában hatékonyan le kell küzdeni. Az európai év eseményeinek meg kell erősíteniük ezt a meggyőződést az európaiak minden társadalmi és gazdasági rétegében.

3.4 Éppen ezért fontos, hogy az európai év minden eseménye a szegénység és a társadalmi kirekesztés leküzdésére irányuló, a 2000-es nizzai Európai Tanácson elfogadott európai stratégia elindítása óta összegyűlt tudáson és tapasztalatokon alapuljon. Biztosítani kell a szinergiákat azokkal az eseményekkel, amelyeket mások szerveznek (például az Európa Tanács, a 21. századi társadalmi kohézióval foglalkozó, magas szintű munkacsoportja által készített jelentés⁽³⁾ kapcsán, vagy az Egyesült Nemzetek Szervezete, a szegénység felszámolása világnapjának, október 17-ének megünneplése kapcsán).

3.5 Az EGSZB emlékeztet arra, hogy az eddigi véleményekben⁽⁴⁾ szereplő számos probléma és téma elfoglalhatja majd az öt megillető helyet az európai év eseményei között:

– a modernizált társadalompolitika, mint olyan valódi produktív tényező támogatása, amely képes a munkaképes lakosság szakmai mobilizálására, és lakosság egészének társadalmi mozgósítására,

⁽³⁾ Lásd a az Európa Tanács 21. századi társadalmi kohézióval foglalkozó magas szintű munkacsoportjának *Towards an Active, Fair and Socially Cohesive Europe* [Egy aktív, tisztességes és társadalmilag egységes Európa felé] című jelentését, Strasbourg 2007. október 26., TFSC (2007) 31 E.

⁽⁴⁾ Az EGSZB 2005. július 13-i véleménye a következő tárgyban: Az Európai Bizottság közleménye a Szociálpolitikai Menetrendről, előadó: Ursula ENGELLEN-KEFER (HL C 294., 2005.11.25.); az EGSZB 2005. szeptember 29-i véleménye a következő tárgyban: A nőket érintő szegénység Európában, előadó: Brenda KING (HL C 24., 2006.1.31.); az EGSZB 2006. július 6-i véleménye a következő tárgyban: Társadalmi kohézió: az európai szociális modell részletes kidolgozása, előadó: Ernst Erik EHNMARK (HL C 309., 2006.12.16.); az EGSZB 2006. december 13-i véleménye a következő tárgyban: Az önkéntes tevékenység: szerepe az európai társadalomban és kihatásai, előadó: KOLLER Erika, társelőadó: Soscha Gräfin zu Eulenburg (HL C 325., 2006.12.30.); az EGSZB 2007. január 18-i véleménye a következő tárgyban: Mérleg a mai európai társadalomról, előadó: Jan OLSSON (HL C 93., 2007.4.27.); az EGSZB 2007. október 25-i véleménye a következő tárgyban: Hitel és társadalmi kirekesztés a jóléti társadalomban, előadó: Jorge PEGADO Liz (HL C 44., 2008.2.16.); az EGSZB 2007. december 13-i véleménye a következő tárgyban: A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: A nemzedékek közötti szolidaritás előmozdítása, előadó: Luca JAHIER (HL C 120., 2008.5.16.).

- a tágabb értelemben vett európai szociális modell modernizálása annak érdekében, hogy az sikeresen szembe tudjon nézni a foglalkoztatás, a társadalmi beilleszkedés, és a szegénység elleni küzdelem új kihívásaival, valamint a globalizáció társadalmi hatásaival, hogy Európa megmaradjon „demokratikus, zöld, versenyképes, szolidáris és szociális szempontból befogadó jóléti térségnek” ⁽⁵⁾ minden polgár számára,
- a megkülönböztetéssel szembesülő vagy más okból hátrányos helyzetű csoportok – különösen a dolgozó szegények és a bizonytalan foglalkoztatásúak – munkaerő-piaci integrációjára irányuló hatékonyabb politikák szükségessége ⁽⁶⁾,
- nyilvános vita szükségessége, valamint a munkaerő mobilizálására és a társadalmi részvételre irányuló modernizációs irányzat támogatása. Az EGSZB véleményében a következőket fejtette ki: „Ha azt szeretnénk, hogy az európai szociális modell hozzájáruljon a jövő európai társadalmának kialakításához, akkor dinamikusnak és a kihívásokra, a változásra és a reformra nyitottnak kell lennie”, valamint „az európai szociális modell csak addig érvényes, amíg élvezzi Európa polgárainak támogatását” ⁽⁷⁾,
- erős hangsúly a helyi szintű cselekvésen, a szociális partnereken, a civil társadalom bevonásán, valamint az állampolgári szerepvállalás támogatása és elismerése, főként a szegénység és a társadalmi kirekesztés elleni küzdelem vonatkozásában,
- az átfogó megközelítés iránti igény, amely túlmutat a hagyományos foglalkoztatáson és a társadalmi politikákon a gazdasági, oktatási, regionális, kulturális és infrastrukturális politikák felé, főként a szegénység leküzdése és a társadalmi kohézió irányában,
- annak tudatosítása és elismerése, hogy a férfiak és nők másként élik meg a szegénységet, és a társadalompolitika ehhez való igazítása,
- hatékonyabb nyílt koordinációs módszer iránti igény európai szinten a szegénység és a társadalmi kirekesztés elleni küzdelem területén,
- a szegénység és a társadalmi kirekesztés elleni intézkedések nemzetközi összefüggésbe helyezése, főként az alapvető jogok elősegítése által a munkahelyeken, és méltó munkakörülmények megteremtésével az egész világon.

⁽⁵⁾ Lásd az EGSZB 2006. július 6-i véleményét a következő tárgyban: *Társadalmi kohézió: az európai szociális modell részletes kidolgozása*, 2.1.2.5. pont, előadó: Ernst Erik EHNMARK (HL C 309., 2006.12.16.).

⁽⁶⁾ Lásd az EGSZB 2007. július 12-i véleményét a következő tárgyban: *Foglalkoztatás a kiemelt népességcsoportokban (lísszaboni stratégia)*, előadó: Wolfgang GREIF (HL C 256., 2007.10.27.).

⁽⁷⁾ Lásd az EGSZB 2006. július 6-i véleményét a következő tárgyban: *Társadalmi kohézió: az európai szociális modell részletes kidolgozása*, 1. pont, előadó: Ernst Erik EHNMARK (HL C 309., 2006.12.16.).

A következőkben az EGSZB részletesebben kifejti az említett témák bizonyos aspektusait, amelyek különös jelentőséggel bírnak az európai év eseményei szempontjából.

3.6 Az év során figyelmet kell fordítani néhány lehetséges pozitív intézkedésre:

- a bejelentetlen munka elleni küzdelem hatására,
- a munkaerő-piaci visszaálléskedés érdekében hozott intézkedésekre,
- az ipari tevékenységekbe és a munkahelyteremtő szolgáltatásokba való beruházásokra, továbbá a lehetséges negatív vagy súlyosbító hatások kiértékelésére, konkrétan:
- a szegénység és a társadalmi kirekesztés elleni küzdelem európai éve alatt és után jelentkező gazdasági növekedésre,
- a szegénységnek vagy nagymértékű szegénységnek legjobban kitett vagy ilyen helyzetben levő népességek energia- és élelmezési helyzetére.

4. Az üzenet hatékonyabb átadása

4.1 A szegénység és a társadalmi kirekesztés elleni küzdelem európai évének létrehozására vonatkozó döntés kiemeli, hogy az EU-ban 78 millió embert, azaz a polgárok 16 %-át veszélyezteti az elszegényedés. Az EGSZB úgy véli, hogy az európai év politikai üzenetének hatékony átadása érdekében a relatív jövedelmi szegénység bevett mutatói mellett más szegénységi mutatókat is figyelembe kellene venni, hogy kimutatható legyen a szegénység tartóssága és a tényleges nélkülözés, amellyel még mindig számos európai szembesül. Ennek megfelelően az európai év eseményeinek is utalniuk kell a relatív és az abszolút szegénységet bemutató, átfogó mutatókra annak érdekében, hogy a széles nyilvánosság figyelmét felhívják a mögöttük rejlő helyzetekre és arra, hogy azok nem fogadhatók el.

4.2 Az EGSZB ezenkívül kiemeli, hogy az alkalmazott mutatók „leírják” a szegénység és a társadalmi kirekesztés problémáját. Az EU társadalmi kohéziójával és az európai szociális modell soron következő modernizációjával kapcsolatos kihívások fényében fontos, hogy a mutatók kiegyensúlyozott politikai válaszhoz vezessenek, amelyhez hozzátartozik a bevételek igazságosabb elosztása, a megfelelően finanszírozott és irányított rugalmas biztonság politikája a munkaerőpiacon és az aktív társadalmi beilleszkedés. A társadalompolitika és a foglalkoztatáspolitikai ilyen „dinamikus modelljére” az EGSZB már tett javaslatot a megfelelő véleményében ⁽⁸⁾.

⁽⁸⁾ Az EGSZB 2006. július 6-i véleménye a következő tárgyban: *Társadalmi kohézió: az európai szociális modell részletes kidolgozása*, 2.4. pont, előadó: Ernst Erik EHNMARK (HL C 309., 2006.12.16.).

4.3 Az EGSZB üdvözlí azt a tényt, hogy az Európai Bizottság felismerte a szegénység és a társadalmi kirekesztés sokrétűségét, és megfelelő intézkedéseket szeretne. Az 2005–2010-es európai szociálpolitikai menetrendről szóló közleményben – amelynek célja többek között az, hogy a tagállamokat rávegye a szegénység és a társadalmi kirekesztés elleni küzdelem keretében tett intézkedések megerősítésére, integrálására és ésszerűsítésére – az Európai Bizottság a relatív szegénység mutatóit helyesen egészíti ki a tartós szegénység mutatóival⁽⁹⁾. Az Európai Bizottság később javasolja, hogy a szociális védelem, az egészségügyi ellátás és a tartós gondozás is a megerősített koordináció tárgya legyen, és ezzel felhívja a figyelmet arra, hogy nagyobb jelentőséget kell tulajdonítani a „nélkülözést mérő mutatóknak”⁽¹⁰⁾.

4.4 A fentieket figyelembe véve az EGSZB úgy véli, hogy a szegénység és a társadalmi kirekesztés elleni küzdelem 2010-es európai évről hozott határozatnak olyan intézkedésekből kellene kiindulnia, amelyek jobban tükrözik a nélkülözés mértékét, kiterjedtségét és a probléma mélységét. Ez fokozná a nyilvánosság figyelmét az olyan uniós és országos szintű munkaerő-piaci és szociális védelmi politikák iránt, amelyek a „komoly” és „abszolút” szegénység által veszélyeztetett vagy érintett egyénekhez, illetve közösségekhez szólnak, valamint növelné azok támogatását⁽¹¹⁾.

5. Az európai év fő témái, célkitűzései és a tevékenységek típusai

5.1 A szegénység sokarcú jelenség, amelynek kockázatai nem egyenlően oszlanak el a társadalomban. Bizonyos csoportok különösen akkor válnak sérülékenyvé, ha a szegénység kockázati tényezői együttesen lépnek fel.

⁽⁹⁾ A tartós szegénység mutatója azon személyek részarányát jelzi, akiket a legutóbbi három évből kettő során érintett a relatív szegénység. (Az Eurostat meghatározása.)

⁽¹⁰⁾ Az Európai Bizottság közleménye: *Együtt, jobban: az uniós integrációs és szociális védelmi politika nyílt koordinálásának új kerete*, COM(2005) 706 végleges, 2005. 12. 22., 3.5., 9. pont.

⁽¹¹⁾ Véleményeiben az EGSZB gyakran hivatkozott a szegénység részletesebb leírására, például figyelmet szentelve a „nélkülöző”, illetve „halmozottan hátrányos helyzetű” embereknek (az EGSZB 2007. december 13-i véleménye a következő tárgyban: *A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: A nemzedékek közötti szolidaritás előmozdítása*, 2.5. pont, előadó: Luca JAHIER, HL C 120., 2008.5.16.) a tartós szegénységnek (az EGSZB 2005. szeptember 29-i véleménye a következő tárgyban: *A nőket érintő szegénység Európában*, 1.7. pont, előadó: Brenda KING, HL C 24., 2006.1.31.), valamint a „kvalitatív szegénységnek”, amely „az egyén létfontosságú szükségleteinek kielégítéséhez szükséges anyagi erőforrások hiányát vagy meg nem felelőségét jelenti” (az EGSZB 2007. október 25-i véleménye a következő tárgyban: *Hitel és társadalmi kirekesztés a jóléti társadalomban*, 3.1.3. pont, előadó: Jorge Pegado Liz, HL C 44., 2008.2.16.). Egy alkalommal a következőket jelentette ki: „Az EGSZB határozottan ajánlja, hogy az Európai Bizottság vizsgálja felül a szegénység meghatározását, mivel ez csak a szegénység nyilvánvaló okait világítja meg és alábecsüli a nők szegénységének mértékét, valamint ennek hatását.” (az EGSZB 2005. szeptember 29-i véleménye a következő tárgyban: *A nőket érintő szegénység Európában*, 2.1. pont, előadó: Brenda King, HL C 24., 2006.1.31.). Természetesen a relatív szegénység mutatójának hiánya nemcsak a nőket érintő szegénységére, hanem a szegénységre általában vonatkozik.

5.2 A szegénység általában a munkanélküliséghez, különösképpen a hosszú távú munkanélküliséghez kapcsolódik. Ezért amint a 2007-es *Közös jelentés a szociális védelemről és a társadalmi befogadásról* (Joint Report on Social Protection and Social Inclusion – JIR) dokumentum fogalmaz, „a szegénység és a társadalmi kirekesztés elleni legjobb biztosíték a munkahely...”⁽¹²⁾ A jelentés azonban azt is kimondja, hogy a munkahely nem jelentheti az egyedüli biztosítékot. A dolgozó szegények jelensége egyértelműen bizonyítja ezt.

5.3 A szegénység kapcsolódhat az alacsony képzettséghez, egy elfoglalható álláshoz szükséges képzettség hiányához vagy a megfelelő fizetést biztosító, minőségi munkahely betöltéséhez nem megfelelő képzettségi szinthez is. E veszélynek elsősorban a fiatalok, különösképpen az iskolából korán kimaradók, valamint az idősebb munkavállalók csoportja van kitéve.

5.4 A szegénység csapdájába vezethet a rosszul strukturált jövedelemtámogatási rendszer is, amely nem ösztönzi a hivatalos munkaerőpiacra való belépést, és végső soron szegénységre ítéli az embereket, idős korban is.

5.5 A család szerkezete szintén veszély forrása lehet: lásd pl. az egy fizetésből élő családokat – különösen az egyedülálló szülők esetén –, illetve a három vagy többgyermekes családokat. A család felbomlása vagy a munkahely elvesztése, ami az otthon elvesztésével jár, kockázatos helyzetet teremt.

5.6 Jelentősen veszélyeztetett csoportok a rossz egészségi állapotú személyek (pl. az életkor miatt), a (szellemi) fogyatékkal élők, különösképpen ha alacsonyan képzettek, valamint a kábítószer-fogyasztók is.

5.7 Veszélynek vannak kitéve a periférikus elhelyezkedésű vagy egyéb módon hátrányos helyzetű területeken élő személyek is.

5.8 A szegénység kockázatának kitett csoportok külön kategóriáját jelentik a bevándorlók és az etnikai kisebbségek, akiket a gyakran nem megfelelő társadalmi és nyelvi készségektől és/vagy a kulturális szempontból történő alkalmazkodástól függetlenül is megkülönböztetés érhet.

5.9 Az előbbieken felsorolt példák a kihívás nagyságrendjét és a hatékony közpolitikai válaszok összetettségét szemléltetik. A szegénység és a társadalmi kirekesztés jelentős csökkentése érdekében a különböző szintű közhatalóságok intézkedéseit ki kell egészíteni a szociális partnerek, a civil szervezetek, valamint

⁽¹²⁾ *Közös jelentés a szociális védelemről és a társadalmi befogadásról 2007*, Európai Bizottság (Európai Közösségek: 2007), 45. o.

az egyes emberek erőfeszítéseivel. A felsorolt példák egy ellentmondást is felszínre hoznak: ha minden egészséges személyt elsősorban a foglalkoztatáson keresztül integrálni kell a társadalomba, hogy közreműködhesen Európa gazdasági növekedésében és a népességcsökkenés megfékezésében, több és jobb támogatási rendszer és program szükséges, nem pedig kevesebb. Ez kell, hogy legyen az európai év két kiemelt témája.

5.10 Az EGSZB úgy véli, hogy az európai év általános és specifikus célkitűzései, valamint a fellépések kiválasztott formái új egyensúlyra törekednek a gazdasági aktivitásra irányuló társadalmi elvárás és az egyéni biztonság iránti igény között. Ezt a kiigazítást a globalizáció, a demográfiai változás, a technológiai fejlődés, valamint az európai munkaerőpiac alakulása, ezzel együtt számos európai polgár alapvető életmódváltozása teszi szükségessé. Továbbá korszerűsíteni és javítani kell a munkaerőpiaci és szociális politikákat, megkönnyítve ezáltal a szükséges átalakulást, és megfelelően irányított és finanszírozott fenntartható biztonsági hálót nyújtva az embereknek. Míg egyesek hasznot húznak az új munkaerőpiacok és aktiválási programok kínálta lehetőségekből, mások úgy érzékelik, hogy mindez társadalmi és szakmai életüket fenyegeti. Az EGSZB szerint az európai év eseményei keretében foglalkozni kell ezekkel a komoly gondokkal. (13).

5.11 Ami a munkanélküliség és/vagy társadalmi kirekesztés által fenyegetett embereket illeti, a munkaképesek munkaerőpiaci aktiválására fektetett jelenlegi hangsúly lehetővé teszi lehetőségük társadalmi hasznosítását, egyben kielégíti a szakmai és társadalmi előrelépésre irányuló egyéni igényeiket (14). A megfelelő jövedelemtámogatás mellett egyre nagyobb hangsúlyt kap az összes szociális szolgáltatáshoz való jobb hozzáférés, különösen az olyan szolgáltatások esetében, amelyek lehetővé teszik az egyén képesítésének javítását, frissítését vagy módosítását, illetve amelyek elősegítik egészségük megőrzését. Ahhoz azonban, hogy hasznot lehessen húzni ezekből a lehetőségekből, az eddiginél jóval több egyéni aktivitásra, kezdeményezésre, szellemi erőfeszítésre és a különböző támogatórendszerekkel való együttműködésre van szükség. A társadalmi támogatás megszerzése érdekében igen nagy szükség van a szóban forgó intézkedések és az ezekhez szükséges erőfeszítések értelmének megvilágítására (15). Fontos, hogy az európai évvel kapcsolatos rendezvények is ebbe az irányba hassanak. Az európai év határozatjavaslatban kifejtett céljainak jobban kell tükrözniük a

(13) Lásd az EGSZB 2006. július 6-i véleményét a következő tárgyban: *Társadalmi kohézió: az európai szociális modell részletes kidolgozása* (különösen: 1.6.–1.8. pont és 2.3.1.–2.3.5. pont), előadó: Ernst Erik EHNMARK (HL C 309., 2006.12.16.). Lásd továbbá az EGSZB 2007. január 18-i véleményét a következő tárgyban: *Mérleg a mai európai társadalomról* (különösen: 2.4. pont), előadó: Jan OLSSON (HL C 93., 2007.4.27.).

(14) *The social situation in the European Union 2005–2006: The Balance between Generations in an Ageing Europe*, Európai Bizottság, (Európai Közösség, 2007), 17. o. A dokumentum szóban forgó része azt írja az uniós polgároknak életükkel való elégedettségére irányuló felmérésről, hogy a munkahely sokkal fontosabb az étellel való elégedettséghez, mint a munkahelyen keresett jövedelem.

(15) „Vigyünk a problémákat az európai polgárok elé!” – ez volt az EGSZB 2006. július 6-i, *Társadalmi kohézió: az európai szociális modell részletes kidolgozása* című véleményének egyik legfontosabb ajánlása (lásd: 2.6. pont). Előadó: Ernst Erik EHNMARK (HL C 309., 2006.12.16.).

szegénység és a társadalmi kirekesztés elleni küzdelem aktív politikájának jelentőségét az EU fejlesztési és foglalkoztatási céljainak elérése szempontjából (16). Az európai év rendezvényei keretében jobban kell kommunikálni, és meggyőzőbben alá kell támasztani azt a tényt, hogy a korszerűsített és javított szociálpolitika a munkaerőpiac jobb működését szolgálja, így hozzájárul a munkahelyteremtéshez. Ugyanez igaz arra is, hogy a megfelelően kialakított jövedelemtámogatási intézkedések a munkanélküliség és társadalmi kirekesztés által veszélyeztetett személyek javára válnak, mivel csökkentik az őket a hivatalos munkaerőpiactól távol tartó különböző terheket – ezek az intézkedések tehát a feketegazdaság csökkentéséhez is hozzájárulnak.

5.12 A határozatjavaslat tartalmaz néhány pontosításra szoruló megállapítást.

5.13 Az EGSZB felhívja a figyelmet, hogy az a megállapítás, mely szerint „a gyerekek, az egyedülálló szülők, [...], a bevándorlók és etnikai kisebbségek, a fogyatékkal élők, a hajléktalanok, a bebörtönzöttek, az erőszakos cselekmények áldozataul esett nők és gyerekek, valamint az egészségre káros élvezeti cikkeket túlzott mértékben fogyasztók” (17) csoportjainak elszegényedési, illetve társadalmi kirekesztési veszélyeztetettsége különösen nagy, a kívánttal ellentétes hatást válthat ki, ha e csoportokat nem határozzuk meg konkrétabban. Ezek a csoportok elszegényedés által veszélyeztetettek és nem veszélyeztetettek egyaránt magukban foglalnak. Mint azt már fentebb jeleztük, általában a megfelelő szaktudás hiánya, illetve a családtagoknak a keresőképes személyekhez viszonyított magas aránya miatt válnak ezek a kategóriák elszegényedés által veszélyeztetetteké.

6. Társadalmi kohézió a megmaradó és növekvő jövedelmkülönbségek fényében

6.1 A 2010-es európai év lehetőséget adhat arra is, hogy nyilvános vita folyjon a társadalmi szolidaritás és kohézió előtt álló jelenlegi és új kihívásokról – tekintve, hogy Európa a tudásalapú társadalom és gazdaság irányába halad –, továbbá foglalkozhat a demográfiai változással (18). Az ilyen jellegű mérlegelések különösen fontosak egy olyan földrészen, amely birtokában van a szegénység és társadalmi kirekesztés jelentős csökkentéséhez szükséges eszközöknek.

(16) Lásd az EGSZB 2007. január 18-i véleményét a következő tárgyban: *Mérleg a mai európai társadalomról* (2.2. pont), előadó: Jan OLSSON (HL C 93., 2007.4.27.), valamint az EGSZB 2005. július 13-i véleményét a következő tárgyban: *Az Európai Bizottság közleménye a Szociálpolitikai Menetrendről* (6.1. pont), előadó: Ursula ENGELEN-KEFER (HL C 294., 2005.11.25.).

(17) *Javaslat európai parlamenti és tanácsi határozatra a szegénység és a társadalmi kirekesztés elleni küzdelem európai évről* (2010), COM(2007) 797 végleges, 2007/0278 (COD), 2007. december 12., (11) preambulumbekzdés, 9. o.

(18) Az EGSZB már 2006. július 6-i, *Társadalmi kohézió: az európai szociális modell részletes kidolgozása* című véleményében (2.4.5. pont) aggodalmát fejezte ki a „tudás forradalmának szociális hatásai” miatt, és azt javasolta, hogy a témát a szociális párbeszéd keretében vitassák meg. Előadó: Ernst Erik EHNMARK (HL C 309., 2006.12.16.).

6.2 Időközben túlságosan sok fiatal hagyja el az iskolát az új gazdaságban kialakítandó sikeres életpályához szükséges olvasási, írási és számolási készségek nélkül. Hatásos ellenintézkedésekre van szükség nemcsak az ilyen fiatalok társadalmi kirekesztésének elkerülése végett, hanem azért is, hogy ki lehessen elégtetni a képzett munkaerő iránti gazdasági keresletet. Nem beszélve arról, hogy Európára egyre inkább a munkaerőpiac egyfelől egy magasan képzett és jól fizetett, másfelől egy alacsonyán képzett és rosszul fizetett szegmensre való szakadása jellemző, ami jövedelemkülönbségekhez vezet. Ki kell dolgozni, és az európai polgárokkal el kell fogadtatni azt az elképzelést, hogy miként lehet fenntartani a társadalmi igazságosságot és kohéziót az EU globális gazdasági versenyképességének megőrzése mellett.

6.3 A kormányok általi, felülről lefelé ható intézkedések a polgároktól kiinduló kezdeményezésekkel való kiegészítés nélkül nem fogják biztosítani a társadalmi kohéziót. Ahogy a nizzai Európai Tanács 2000-ben elismerte, hogy a szegénység és a társadalmi kirekesztés elleni küzdelem terén az erők sikeres mobilizálásához a civil szervezetek közreműködése a kulcs, úgy kellene az európai év során az EGSZB szerint minden polgár személyes szerepvállalásának jelentőségét elismerni és bátorítani a mindenkit befogadó közösségek építésében. Ebben az összefüggésben közvetíteni kell azt az üzenetet, hogy a polgári szerepvállalás a közösség minden egyes tagjának érdekét szolgálja – a gazdasági vagy társadalmi státusztól függetlenül.

6.4 Az EGSZB utal az önkéntes tevékenységről kidolgozott véleményére, amelyben többek között hangsúlyozza: „[a] tagállamok kormányait arra kell ösztönözni, hogy dolgozzanak ki önkéntes tevékenységre vonatkozó nemzeti politikát és egy olyan stratégiát, amellyel az önkéntes tevékenység közvetlenül támogatható és elismerhető. Az önkéntes tevékenységre vonatkozó nemzeti politikának tartalmaznia kell azt is, milyen szerepet tölt be az infrastruktúra az önkéntes tevékenység vonatkozásában.”⁽¹⁹⁾ Tehát azokat, akik szívesen a lakóhelyükként szolgáló közösség rendelkezésére bocsátják idejüket és képességeiket, legalábbis nem szabad ettől jogi vagy bürokratikus akadályok révén visszatartani⁽²⁰⁾. Habár az EGSZB még mindig úgy véli, hogy az önkéntes tevékenység önálló európai évet érdemelne, a polgári szerepvállalás egyes fontos szempontjait a 2010-es európai év rendezvényei keretében is ki kellene emelni.

6.5 Az EGSZB határozottan kéri, hogy az európai év rendezvényei ne keltsék azt a benyomást, hogy a rugalmas biztonság és az aktív beilleszkedés jelenleg támogatott politikái keretében

⁽¹⁹⁾ Az EGSZB 2006. december 13-i véleménye a következő tárgyban: „Az önkéntes tevékenység: szerepe az európai társadalomban és kihívásai” (1.2. pont), előadó: KOLLER Erika, társelőadó: Soscha Gräfin Zu Eulenburg (HL C 325., 2006.12.30.).

⁽²⁰⁾ Az EGSZB 2007. december 13-i véleménye a következő tárgyban: A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – A nemzedékek közötti szolidaritás előmozdítása, előadó: Luca Jahier (HL C 120., 2008.5.16.). A 4.5. pont hangsúlyozza az idősebbek polgári szerepvállalásának hasznát is, és több kutatást sürget az aktív öregedés területén.

csak a munkáltatóknak, a kormányoknak és a munkaerő-piaci és szociális védelmi programok kedvezményezettjeinek kell erőfeszítéseket tenniük annak érdekében, hogy maguk mögött hagyják a munkanélküliséget és szegénységet (és ezzel hozzájáruljanak a társadalmi kohézióhoz). Inkább azt kell nyilvánvalóvá tenni, hogy ebben a felelősségben minden polgár osztozik.

6.6 Mérlegelésre érdemes az a kérdés is, hogy a megmaradó, sőt növekvő jövedelemkülönbségek közepette a társadalmi kohézió fenntartását olyan magas színvonalú közterületek és közintézmények (városi terek, iskolák, főiskolák, könyvtárak, parkok, pihenőhelyek) fejlesztésével is meg lehet könnyíteni, ahol különféle társadalmi, szociális és gazdasági háttérű emberek találkozhatnak, és lehetnek együtt.

6.7 A társadalmi kohézió és a közpolitikák előtt álló új kihívások és gondok többségével a határozatjavaslat általános célkitűzései is foglalkoznak. Azonban világosabban kifejezésre kellene őket juttatni annak érdekében, hogy ösztönözzék az európai év keretében folytatandó hasznos társadalmi vitát. A társadalmi kohézió támogatására irányuló, itt vázolt lehetséges intézkedések kiegészíthetők az aktív társadalmi beilleszkedés koncepcióiról és a hatásos munkaerő-piaci intézkedésekről szóló, 2010. évi vitát.

7. A tág értelemben vett szociális politika

7.1 Az EGSZB szerint az európai év javasolt koncepciója – különösen a fellépések vonatkozásában – lehetővé teszi annak a ténynek a kiemelését és tudatosítását is, hogy ha meg akarjuk valósítani a lisszaboni stratégiában kitűzött célt, mely szerint 2010-re jelentős előrelépést kell tenni a szegénység és a társadalmi kirekesztés elleni küzdelemben, akkor többszűk intézkedésekre van szükség⁽²¹⁾.

7.2 Az európai évre tervezett oktatási intézkedések keretében az egyes tagállamok társadalmában azt is tudatosítani kellene, hogy mely tényezők befolyásolják a későbbi nyugdíj összegét, és olyan magatartási mintákat kell ösztönözni, amelyek révén biztosítható a nyugdíjas korban a megfelelő minőségű élet.

7.3 Az EGSZB szerint az európai év során az a kérdés is figyelmet érdemel, hogy az Európai Központi Bank miként használhatja ki a Szerződésben megállapított hatásköreit a szegénység és társadalmi kirekesztés leküzdésére tett erőfeszítésekhez való hozzájárulása érdekében.

⁽²¹⁾ Habár a lisszaboni stratégia 2010-ben lejár, a közösségi és országos szintű programdokumentumok és konkrét intézkedések tekintetében mégis stabil vonatkoztatási pontnak számít. Igaz, hogy döntés még nem született, de várható, hogy a lisszaboni stratégia valamilyen formában 2010 után is folytatódik, különösen mivel a stratégia foglalkoztatási és szociális céljai 2010-re nem valósulnak meg maradéktalanul.

7.4 Az EGSZB úgy véli, hogy meg kell mutatni, hogy a szociális marginalizációt a munkaerőpiac és a szociális védelem hagyományos világán túlmutató politikákkal is csökkenteni lehet: például várostervezési politikákkal, megakadályozván a szegénynegyedek kialakulását; közlekedéspolitikákkal, a társadalmi mobilitás előtti földrajzi akadályok csökkentése révén; valamint gazdaságpolitikákkal, peremterületek kialakítása révén, valamint közérdekű szolgáltatások biztosítása és az elosztási politika révén a szegények és gazdagok között egyre nagyobbá váló különbségek évek óta megfigyelhető tendenciájának megfordítása érdekében.

7.5 Ebben az összefüggésben az EGSZB az egyes tagállamok közötti – az EU bővítésével csak fokozódó – különbségekre is felhívja a figyelmet. Ahogy egy tanulmány megállapította: még a „gazdag” országok „legszegényebbjai” is kevésbé nélkülöznek, mint a „szegény” országok „leggazdagabbjai”⁽²²⁾. Ez is mutatja, milyen fontos hatékonyan fellépni a társadalmi és gazdasági kohézió, valamint az EU-szerte fennálló jelenlegi gazdasági különbségek érdekében, a nélkülözés és a társadalmi kirekesztés csökkentése végett. Ez azután lehetővé tenné a nyílt koordinációs módszer továbbfejlesztését az EU-ban a szociálpolitika terén.⁽²³⁾ Ez a kérdés az európai év eseményei során külön figyelmet és megfontolást érdemel.

8. Megjegyzések a javasolt kezdeményezés megvalósításáról

8.1 Az EGSZB meg van róla győződve, hogy az európai év gyakorlati szempontjait jól átgondolták, mivel a dokumentum megfelelően figyelembe veszi a tagállami prioritásokat és egyes érzékeny kérdéseket (ilyen például a munkaerőpiacnak, illetve a bevándorlók és etnikai kisebbségek társadalmi beilleszkedésének kényes területe). Fontos az is, hogy a szociális partnerekkel és a civil szervezetekkel szoros együttműködést irányoz elő.

Kelt Brüsszelben, 2008. május 29-én.

8.2 Annak hangsúlyozása, hogy a szociális partnerek és a civil szervezetek részt vesznek az európai év feladatainak teljesítésében, azt tükrözi, hogy nélkülözhetetlenek ahhoz, hogy a lisszaboni stratégia szociális menetrendjét tartani lehessen. Ezt a nizzai Európai Tanács is megerősítette 2000-ben, a szegénység és a társadalmi kirekesztés elleni küzdelem európai stratégiájának megfogalmazásakor. Ma még nagyobb szükség van arra, hogy a kormányzati intézkedéseket alulról építkező kezdeményezések egészítsék vagy igazítsák ki, illetve erősítsék. Fontos az is, hogy a szociális politika kialakításakor és megvalósításakor megfelelően vegyék figyelembe azok véleményét is, akik támogatására ez a politika irányul. Ezért ezeket a szervezeteket jogosan kérték fel arra, hogy aktívan működjenek közre a 2010-es európai évvel kapcsolatos célok megvalósításában.

8.3 Az EGSZB méltányolja, hogy az európai évvel kapcsolatos célok megvalósítására az EU-ban több pénzeszközt különítettek el, mint bármely eddigi hasonló kezdeményezésre. A határozatjavaslat mellékletében részletezett fellépéseket figyelembe véve azonban azt kéri, hogy a hatékonyság biztosítása érdekében növeljék az európai évvel kapcsolatos fellépésekre előirányzott eszközök mennyiségét.

8.4 Az EGSZB örömmel veszi továbbá, hogy az európai év eseményeinek kidolgozásakor és kivitelezésekor a nők és férfiak elszegényedésével és társadalmi kirekesztésével kapcsolatos különböző tapasztalatok is figyelmet kapnak.

8.5 Az EGSZB szerint az európai évvel kapcsolatos tevékenységek mellékletben felsorolt prioritásait ki kellene egészíteni a bizonytalan foglalkoztatású munkavállalók körében tapasztalható szegénységgel. A fogyatékkal élők problematikájával nem a többi sérülékeny társadalmi csoporthoz kötődően, hanem külön kellene foglalkozni.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Dimitris DIMITRIADIS

⁽²²⁾ Anne-Catherine Guio, Material deprivation in the EU [Anyagi nélkülözés az EU-ban], *Statistics in Focus: Population and Social Conditions, Living Conditions and Welfare* [Népesség és szociális körülmények, életkörülmények és jólét], Eurostat 21/2005, 9. o.

⁽²³⁾ Lásd az EGSZB 2007. január 18-i véleményét a következő tárgyban: *Mérleg a mai európai társadalomról* (2.7. pont), előadó: Jan OLSSON (HL C 93., 2007.4.27.).